

činjenicama da od sviju istih obećanja što mu ih davaše vlada za njega nema nikakve hasne. „Konji vuku te vuku, a bila kola a saonice“, veli narodna poslovice. Narod će se o tome uveriti svojom kožom. A posle? Posle će nastupiti onakvi isti odnošaji između vlade i naroda kao što su bili za vreme N. Hristića. Narod će se brzo uveriti da Hristić nije bio kriv, već neko sasvim drugi. A srpska sloga za „veliku srpsku misao?“ Otići će u vetar, kao što je i pređe bivalo. To je sve kao $2+2=4$. Hoće li biti vlada tvrda kad narod bude nezadovoljan? Ali to je samo jedna strana.

Bune dolaze od nevolje naroda, prevrati od sebičnih celji pojedinaca. Je li vlada bar osigurana od prevrata? Onoliko isto koliko sve predašnje vlade. Ni više ni manje. A kako su bile osigurane predašnje vlade to smo videli dosada. U Srbiji vlada birokratska sistema. Pri takvoj sistemi nekolicina koji su na vrhu imaju faktičnu vlast. To je uzrok te je svakom članu birokratske sisteme glavna celj u životu da se popne do najvišeg mesta ili, ako je već tamo, da se na tom mestu održi. Tu se otvara mejdan za beskonačno intrigovanje. I tu je izvor svim prevratima što su bivali dosada u Srbiji i što će odsada bivati. Čime je vlada osigurana od takvih prevrata? Savršeno ničim. Ono što jednu vladu osigurava na prestolu nisu prazne reci ustava, već svest naroda da je ono što se sadrži u ustavu po njega korisno. A ima li te svesti u narodu? Svim dosadanjim vladama nije išlo u interes da narod bude svestan. Stoga neka samo nekolicina od velikaša, koji faktično imaju vlast u rukama, htednu da učine prevrat, pa je stvar svršena. Narod će priznati kao „narodnu dinastiju“ onu koja bude na vladi, kao što je i dosada radio. Pa gde je to osiguranje vlade, na što se naročito išlo ovim ustavom, i u čemu njegovi branioci nalaze njegovu najveću vrlinu? Dabogme da ga nema. Ali ima nešto drugo što se ustavom osigurava i što njegovi branioci neće da kažu. To je drugo: načelo monarhizma. Uslovi za narodni napredak nisu se ni uzimali u račun (a buna narodnih slabo se ko boji; to je bar poznato da narod može dugo da trpi). Vlada nije osigurana od prevrata „odozgo“, ali ma koliko se ti prevrati dešavali, narod ostaje jednako pod tutorstvom. Načelo monarhizma ostaje sveto i nepovredivo. Eto zašto je narod srpski toliko patio za celo po veka, zašto je morao da izdrži tolike bune i prevrate. Obmana... obmana... sve su to obmane.

Ja znam da će mi se na ovo opet zapevati stara pesma o našim „političnim okolnostima“, o potrebi „jake vlade.“ Na to odgovaram prosto ovo: zašto vlada, kad hoće i oseća potrebu da raspolaže